

KOMŞUMUZLA KOMŞU OLABİLMEK

Komşuluk, birey ve toplum olarak hayatımızda yeri ve önemi inkâr edilemeyen önemli bir olgu ve bireylerin toplum halinde yaşamalarının zaruri bir neticesidir. Sosyal bir varlık olması, fitri olarak beşeri ve sosyal ilişkilere ihtiyaç duyması bireyi bir insan olarak komşuluk ilişkileri etrafında yaşamaya sevk etmiştir. Komşuya Arapçada "câr" denilir. Câr; insanın civarında, yakınında olan demektir.¹ Bir atasözümüzde "Yakın komşu, uzak akrabadan iyidir." denilmiştir. Kur'an-ı Kerim'de de yakın komşu ve uzak komşu ifadeleri kullanılır ve hem yakın komşuya hem de uzak komşuya iyilik etmemiz emredilir. Nitekim yüce kitabımız Kur'an-ı Kerim'de konu ile ilgili Nisâ sûresinin 36. ayetinde şöyle buyrulur:

وَأَعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنبِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ مُخْتَالًا فَخُورًا

"Allah'a kulluk edin. O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın. Ana babaya, akrabaya, öksüzlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanınızdaki arkadaşa, yolcuya, ellerinizin altında bulunanlara iyilik edin. Şüphesiz ki Allah, kendini beğenen ve böbürlenen insanları sevmez."² İnsan hayatına yön ve şekil vermeyi amaçlayan dinimiz, işte bu bakımdan komşuluk ilişkilerine özel bir önem atfeder. Bu sebeple ayet-i kerime temel mesajını verdikten sonra, insanın yakın ilişki içinde bulunduğu diğer insanları gündeme getirmekte ve onlarla olan ilişkinin temelini iyilik etmek, alçak gönüllü ve mütevazı olmak esaslarına oturtmaktadır. İnsanın sosyal çevresini oluşturan kesimler arasında, özellikle komşulara vurgu yapılmış olması oldukça manidardır. Dinin, Allah ile kul arasında gerçekleşen iman ve ibadet boyutunun meyvesini verebilmesi; başkalarıyla girilen ilişkilerde, onların da Allah'ın kulları olduğu gerçeğinin göz önünde bulundurulması ile sıkı sıkıya bağlantılıdır. Ayetin bu vurgusu, şu hadis-i şerifte daha belirgindir:

ما زال جبريل يوصيني بالجار حتى ظننت انه سيورثه

"Cebrail bana komşu hakkında o kadar tavsiyede bulundu ki onu mirasçı kılacak sandım."³ İnsan kendi mirasçıları olan yakınlarına; çocuklarına, ana-babasına, kardeşlerine nasıl davranıyorsa, komşularına da öyle davranmalıdır. Çünkü insanın aile fertlerinden sonra en çok ilişki içinde olduğu kimseler komşularıdır. Kişilerin aile dışı insanlarla gerçekleştirdikleri sosyal ilişkiler, komşularla başlar. Komşuluk ilişkileri, toplumsal ilişkilerin esasını ve hareket noktasını oluşturur. Bu sebeple komşuluk ilişkileri toplumun geniş katmanları arasındaki ilişkilerin küçük çaplı bir örneğini ifade eder. Komşuluk çerçevesi içindeki davranış ve ilişki biçimleri, bir şekilde geniş kitleler arasında da etkisini gösterir.

Köklü medeniyetimizin mimarlarından olan Osmanlıda komşuluk hukuku, kardeşlik hukuku gibiydi. Çocuklar komşuya gönül huzuruyla emanet edilirdi. Yatsı namazına gitmeyen cemaatin nerede olduğu, hasta olup olmadığı soruşturulurdu. Saygın bir konumda olan mahalle imamı, mahallenin her derdine koşardı. İhtiyarlar, gençler tarafından saygıyla dinlenir; onların tavsiyelerine harfiyen uyulur, talepleri emir telakki edilirdi. Yetişkinler, mahalleli çocuklarda gördüğü yanlışa kendi çocuğuymuş gibi müdahale eder; onları kırmadan incitmeden uyarırdı.

Geleneklerimizden beslenen bir kültür olan komşuluk, doğumdan ölüme kadar, iyi ve kötü günlerde sevinç ve kederi paylaşmaya ve yardımlaşmaya dayanır. Örneğin, bir doğum olduğunda komşular hemen anne ve çocuk için yiyecek, içecek bir şeyler götürerek anne ve çocuk ziyaret edilir; daha sonra çocuğun ihtiyacı olan giyecekler ve aileye maddi destek sağlayacak hediyelerle "bebek görmeye" gidilirdi. Sünnet ve düğün törenlerinde de aynı şeyler tekrarlanır, hastalık ve ölüm zamanlarında ise komşular üzüntü sahibini hiç yalnız bırakmazdı. Bütün bunlar içindir ki cenaze kefenlenip evden ayrılacağı zaman komşularından haklarını helal etmeleri istenir; komşular, cenaze defnedilinceye kadar görev şuuruyla hareket ederler. Zekât, sadaka, fitre gibi yardımlarla ihtiyaç sahibi komşular öncelikli olarak gözetilirdi.

Günümüzde ise, bireylerin yakın çevresindeki insanlardan tedirgin edici bir şekilde uzaklaşması ve soyutlanmış bir ortamda yaşamayı tercih ettiği yadsınamaz bir gerçektir. İnsanın toplumsal bir varlık olmasıyla örtüşmeyen bu durum, köklü değerlerimizden olan komşuluğun özellikle büyükşehirlerde yavaş yavaş tarihe gömülmekte olduğu endişesini yoğun bir şekilde hissetmemize neden olmaktadır. Teknolojik gelişmelere paralel olarak yükselen hayat standartları, niceliği iyileştirirken niteliği adeta bozmaktadır. Kolaylaşan ve birbirimize mekânsal olarak yakınlardan hayatımızda komşularımıza daha çok zaman ayırabilmemiz gerekirken, komşuluk ilişkilerinde görülen kötü gidiş kaygı vericidir. Belki de çevremizde hangi bireyle hasbihal etsek, "Komşuluk öldü!" diye başlayıp eski komşulukları yâd edenlerin çok dertli olduğunu görürüz. Onlara göre komşuluk gerçekten öldü belki de. Eskiden böyle miydi canım? Komşuluk kıymetliydi, komşular önemsenirdi, evde yoksak "Komşuya gitmiştir." denirdi. Bizi komşumuzdan sorarlardı, işin ucunda konu komşuya rezil olmak vardı, hâdiseleri komşudan duyar biz de komşulara haber verirdik. Bir ihtiyacımız varsa komşudan isterdik, komşu kızı almak kalaylı kaptan su içmek gibiydi, komşu komşunun külüne muhtaçtı. Komşuda pişer bize de düşerdi, ev almaz komşu alırdık, komşusu açken tok yatmak olmazdı. Komşunun sakalını yoldularsa sen de sakalını

¹ Lisânü'l-'Arab, "cvr" md. Tâcü'l-'arûs, "cvr" md.

² Nisa 4/36.

³ Buhârî, "Edeb", 28; Müslim, "Birr", 140, 141.

kazıttırđın, gülme komşuna gelir başınaydı vb. sitemlerini dile getirmekten de kendilerini alıkoyamazlar. Adına yakınma mı dersiniz hasret mi dersiniz bilmem ama fırsatını buldukça bugünü geçmişle mukayese edenlerden benzer cümleler duyarsınız.

Deęerli Dostlar, unutmayalım ki komşu komşunun koruna muhtaçtır, komşusu a iken tok yatan bizden değildir denmiştir. Görüldüęü üzere bireysel huzurumuz ve mutluluğumuzun yanı sıra toplumsal birlik ve beraberliğimiz için de önem taşıyan komşuluk ilişkilerindeki kan kaybını durdurmak için hepimiz bir şeyler yapabiliriz. Biraz zveri biraz da gayretle iyi komşuluğu masal olmaktan kurtarabilir, yaşanmaya değer bir çevrenin mimarları olabiliriz. O halde gelin, içinde bulunduğumuz řu mübarek ramazan ayını fırsat bilerek, komşuluk ilişkilerimizi tekrar gözden geçirip köklü medeniyetimizin manevi mirasına sahip çıkmak için yeniden komşu olalım.

Selam ve dua ile hayırlı ramazanlar.